

„Dainavos žodžio“ priedas, remiamas Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo

Kuo įdomi Dzūkijos etninė kultūra?

*O Marija
Pivašūnų,
Nusidėjėlių
gynėja,
Vesk į dangų,
būk pas sūnų,
Teismo dieną
užtarėja.
Ten per amžius
ją regėsiu
Ir kaip motiną
mylėsiu.
(Ištrauka iš
giesmės
„Pivašūnų
Marija“)*

Dvasingas apsiskaitis dzūkas turi pažinot savo kultūrinį palikimą, katris papročiais jir tradicijom atajis nūdzenos žmogaus gyveniman iš pravaiatų čėsų. Raikia pažinc su kasdžieniu gyvenimu surištās tradicijas, apeigas, žodžinį dzūkų kūrybų, giesmes, dainas,

poringes. Gilindamiesi jin senovės aprašymus, jiš senų čėsų jišlikusius pasakojimus, rasim atramų savo kūrybiniam darbam jir jų pajieškai.

Nuog senų čėsų dzūkam vožniausia gyvenime jyra draugė (šeima). Bagotų etninį kultūrų jir sudaro kasdžienis draugės gyvenimas, katris lydži žmogų nuog pirmos gyvenimo dzienos. Kiek žodžinės kūrybos, aprašymų, porinimų senolių gyveniman atajo su jiem vožnu čėsu – vesiailiu, kadu kuriama draugė. Toliau draugėn bus žiūroma, kad papročiai, jiš senovės atajį, būt gyvybingi jir ait jiš vienos pakaliainios kiton. Mūs čėsus dasiekė vesiali porinimai ape svocystų, ape ženykus. Kas nūnai nežino pasakos, kap vienas bernas norėj apsiženyc, ale buvo labai valgus, nu tai jam jir maišė susieškot geros pacios.

Dzūkai vesiali žmones. Jiem prijimas gerumas, meilumas. Ratas dzūkas, katris atajusio pas jį jo pirkion nebūt pasodzytas už stalo jir nepavaišytas. O per vesiailių būna juokingi sumanymai. Argi ne vesiala, kap

pasrodo persirengėliai, cigonais vadzinami. Minėjau, kad daugelis šventių lydži dzūkus visų gyvenimų: vesiailia, vaiko gimimas, lankymas, krikščynos, ataina graudži dziena – žmogaus išėjimas.

Tai tokis dzūkų gyvenimas visais čėsais, apeigų, papročių lydzimas. Mislinu, gal nelabai gerai, kad per dzidelis būna alkoholinių gėrimų vartojimas. Čėsais neapseina net jišlydzinc nebaščikų jir paskucinį rozų su juo atsisveikinant.

Raikia pasdziaugc, kad Dzūkijon daug jišlikusių apeigų jir tradicijų jiš senolių gyvenimo senais čėsais. Negali nepaminėc dzidziulės laukiamos šventės ne cik Dzūkijon, ale jir vison Lietuvon. Kas nūnai Lietuvon nežino znočnų Pivašūnų, kur kasmet suvažuoja žmonių ne cik jiš Lietuvos, ale jir jiš kitų šalių jin Žolinės atlaidus. O atlaidai būna visų nedėlių. Nuog 1988 metų kiekvienais metais nuog rugiapjūcio 15 dzienos visų nedėlių būna atlaidai, minint Švenčiausios Mergelės Marijos paskelbimų stebuklyngu, pavadzinus jų Švenčiausios Mergelės Marijos Nuliūdusiųjų Paguodos vardu. Šitas naujas apeigas Popiežius Jonas Paulius pavedė atlicc kardinolu Vincentu Sladkevičiu. Jiki pirmos svietavos vainos dzidziulės žmonių minios plaukė daugiausia jiš Dzūkijos jir Lydos krašto. Keliaudami jin Pivašūnus apsistodzinėj daržinėsa pas gyventojus ar būdavo nakvojo prieg bažnyčios lauki. Terpu jų būdavo kvarų (ligonių). Nesčeslyvi kelias dzienas poterio.

Daug jyra porinimų, kad Švenčiausios Marijos abrozās jyra stebuklyngas. Jyra užrašyta žmonių pavardės, kad jis pamačino pasveikc. Nuog 1750

jik 1900 metų Marijai prikabyta jir padovanota daugiau nei 100 širdies formos znokų. Dalis jų buvo auksiniai jir sidabriniai. Ne rozų degė bažnyčios, ale stebuklyngas abrozās liko sveikas.

Žolinė – tai dzidziausia Švenčiausios Mergelės Marijos šventė – Jos jėmimo dangun prisminimas. Jir ne cik Pivašūnuose, ale keliose dešimcysa Lietuvos bažnyčių būna dzidzieji atlaidai, Marijai skirci.

Nuog senų senovės likis paprocys nešč bažnyčion jir pašvencyc šų metų derliaus grūdus, daržoves, buketius, lauko ar daržėlių kvietkų.

Dzūkės buketian dėjo su visais lapais morkvų, kručkų, burokų, net kopūsto galvų. Pašvencytas daržoves valgė visa draugė, dalinos su gyvuliais. Mergos pynė jir švencino devynių raznų augalų vainikėlius. Sudziovytus žolynus dėjo už šventų abrozų, o užajus grauscinu juos degino. Toki buketių senovėn vadzino Žolini.

Marijos dangun jėmimas žinomas nuog penkto amžaus.

Europos tautų papročiai jir viera rodo, kad Mergelės Marijos jėmimo dangun dziena turi jir jikikrikščioniškų tradicijų, surištų su vožniausių vasaros darbų užbaigimu, vasaros jir rudenio sudūrimu. Per Žolinį susrinkusios bendruomenės vaišėse dzūkai atsilydavo jir giminės mirusius. Senoliai vierino, kad susrinkusius rozų lydži Dievo palaima. Žolinės papročiuose suspynis žamės jir mirusių pagerbimas. Visa tai znočina giminės geranoriškumų jir vieningumų.

Dabar, šiais čėsais, Dzūkijon daugelis šventių, ranginių virsta tradiciniais: tai vesialos Užgavėnės su persirengėliais, Atvelykis su kiaušinių ridzinėjimu, smagios Joninės su vainikų plukdzymu, sodžiaus šventės, bendruomenių suvėjimai. Šiuosmet, kap jir anksčiau, vėl Pivašūnų atlaiduosa galėsi nugirsc kalbancį žamaicį, aukstaicį savo tarmi, atvažavusius pagerbc Džievo motinų Marijų, paprašyc jos palaimos jir užtarimo, paporyc jai savo rūpescius.

(www.danielius.net nuotr.)

JIŠ BOBULĖS MARGOSKRYNELĖS

PATARLĖS JIR PRIEŽODZIAI

*Kokis ponas, tokis jir kromas.
Tuščias puodas gļasniai skamba.
Ledoka sėkla jir nesėta sudzygsta.
Sviestu košės nesugadzysi.
Nebijok šunio, katris macniai loja.*

MĮSLĖS

*Kokių akmenų upėn daugiausia? (Šlapių)
Kokių medzių miški tankiausia? (Kreivų)
Kodėl gaidzys užsimerkis gieda? (An pomėcies nemoka)
Kas nedaromas pasdaro? (Skylė)
Kas an žamės lygiausias? (Vanduoį)*

JUOKCIS SVEIKA

*Motulė sako Pranuku:
– Pranulia, jei tu kas vakaras aisi diskotekon, tai apkursi.
– Dėkui, motula, aš jau pavalgiau.*

#

*Vienųroz kiškis, vilkas jir kamilijonas nutarė važiuoc Kinijon. Kiškis sako:
– Mani Kinijon vadzis „Kiš-kiš“.*

*Vilkas porina:
– O mani šauks „Vil-vil“.*

Tadu kamilijonas nutarė visai nevažiuoc.

#

*Tetulė Ulėna sako savo krikšto sūnu Stepuliu:
– Stepulia, aš žūrau, žūrau an tavj jir mislinu, kad tu labai padabnas jin mani.*

Stepulis porina:

– Krikšto motula, bernukam neškadzina, kad jie jir nelabai gražūs.